

Szerkesztőség:

Az arad-csanádi egyesült vasutak palotájában, hová a lap szellemi részét illető közlemények intézendők.
Bérmentelen leveleket csak ismert kézfől fogadunk el.
Kéziratokat vissza nem küldünk.

Kiadóhivatal:

Az „Aradi Nyomdatársaság”, az arad-csanádi egyesült vasutak palotájában van, hová hirdetések, előfizetési pénzek és a kiadás körüli panaszok bérmentve küldendők.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KOZGAZDASÁGI NAPILAP.

Előfizetési árak:

Helyben	Vidéken
Házhoz hozva: . . . 12 frt	postai számküldéssel: . . . 14 frt
Egész évre . . . 6 „	Fél évre . . . 7 „
Negyed évre . . . 3 „	Negyed évre . . . 3.50
Egy hóra . . . 1 „	Egy hóra . . . 1.20
Egyes szám ára helyben 5 kr., vidéken 6 kr.	

Hirdetések díja:

Nyolcz hasábos petit sor egyszeri hirdetésnél 6 kr
Minden következőnél . . . 4 „
Bélyegdíj külön . . . 30 „
Nyitór sor . . . 15 „

1890. október 6.

... fűn áll a szobor;
Európa látta a nézte s mindenik
Térd meghajolt; lenyomta őket a
Fél tisztelet, fél rettegés előtte.
Petőfi.

Miként az aeolhárfá húrjai, melyek nappal némák, melábus akkordokban megcsendülnek, midőn az esti szellő halk szárnysuttogással vonul át rajtok; ugy a fájdalmas visszaemlékezéstől megrezdül minden magyar kedély ezen a napon, a midőn a lepel lehull amaz emlékszóborról, melyet egy hálás nemzedék emelt szabadságharcunk vértanúinak.

Es most ugy érezzük, mintha egy pillanatra sűrű felhő borítaná a derült eget, elfedve a napot, mely több mint két évtized óta mosolyog le melegítve, termékenyítve a haza földjére és mintegy visszavarázsolva képzeljük magunkat ama zordan sötét éjbe, midőn a szabadság őrtizei köröskörül már mind, mind el voltak oltva — csak a mágyiák égtek és ezeket vad ujjongással körülzánczolja, undok orgiát ulti a reakció. . . . Akkor öregeink, kik most már majdnem mindannyian odalenn aluszszák az örök álmat, kétségbeesetten pillantottak vissza a multra, azon óriási erőmegfeszítésre, azon majdnem emberfeletti áldozatokra, miket a nemzet hozott — hiába; mi fiatalok pedig nem kevésbé kétségbeesetten pillantottunk a jövő felé, a honnan a remény egyetlen halvány sugara sem intett, hanem csak guny kacaj hangzott felénk, kik utolsó perczig lelkesülten hirdettük volt, hogy az nem lehet, hogy ész, erő és oly szent akarat hiába sorvadozzanak egy átok suly alatt. Könyvelábat szemünk az ég felé irányult, mintha onnan várna egy új csodát, mely feltámasztja a halottakat és tavaszszá változtatja a telet, de az ég néma maradt és felhői mind sűrűbben gomolyogtak össze. Leborultunk a haza drága földjére, mely elvérzett hőseink tetemeit földé, megcsókoltuk, miként a szerető fiu megcsókolja a haldokló anya megmervült kezét és zokogva ismétlő mindegyikünk a költő szavait: „Neked élni kell ó hon, s örökre mint tavasz virulni. Ah mert omladékidon reszketve fognék szétomolni — hazám, hazám! . . . .

Igenis, neked élni kell, ó hon; életedet pedig csak faid menthetik meg, de nem azzal, hogy bus merengésben ülnek az elesett hősök sirhantjain és könyvekkel áztatják azoknak pázsitját, hanem tenni kell és — remélni; él magyar, áll Buda még! A halottakat ne csak sirassuk, hanem megis bosszuljuk — nem a bosszu azon aljas nemével, mely szeméret szemet, fogért fogat követel, hanem azon nemesebb bosszuállással, mely a dicsőültek életéhez és halálához egyedül méltó, — azzal, hogy, dacára a reménytelennek látszó helyzetnek, az ő küzdelmeiket mi folytatjuk és győztesekké tesszük azon eszméket, melyeknek diadalát őz már nem láthatták. E gondolat villanyozta fel akkor a kétségbeesőket és ujerőt öntött a csüggedők ereibe. Egész Magyarország egy nagy Rütli lett, összeesküvés nélkül is összeesküvő volt mindenki, aki magyar, *kit e föld hord és egével betakar.*

Es utnak indultunk, miként haddan Izrael népe, hogy meghódítsuk az ígért földjét, hogy megteremtsük — a mi tulajdonképen azelőtt sem volt meg soha — hogy megteremtsük az alkotmányos szabadságának és törvényes önállóságának teljes birtokában levő magyar államot. A mi utunkis, miként ama bibliai nép, eleinte végtelennek látszó sivatagon vonult át és a szegény vándorok gyakran megmégállottak a felett tőpreknedve: vajjon nem delibáb-e az, a mi őket előre csalogatja, nem-e álomkép, mely soha valósággá nem válhatik, melyet egy-egy költőnek szép versekben meg lehet énekelni, melyért egy-egy rajongónak meg lehet halni, de melyet létesíteni nem lehet. A kétkedés ily pillanataiban a Gondviselés, mint haj-

dan választott népének, ugy nekünk is adott egy tüzoszlopot, mely előtünk járt, megvilágítva a szomorú homályt, és megjelölve az egyedül helyes utat, melyet követnünk kell: a jog utját. E tüzoszlop folyvást arra emlékeztetett bennünket, hogy a mit kívánunk, a mire törekszünk, az nem kegy, melyet megadhatni vagy elvonhatni a szerint, amint a hatalmi tényezők nézete szerint jólvagy rosszul viseljük magunkat, hanem kétoldalú szerződésen alapuló jogunk, melynek tisztelben tartását minden körülmények közt nem csak kérnünk, hanem követelnünk is lehet. Es újból neki mentünk e jogunk melletti küzdelemnek. Nem ama kétoldalú szerződés felbontása vala célunk, hanem az, hogy híven teljesítvén az abból reánk háramló kötelezettséget, hasonló köteletség-teljesítésre kényszerítsük a másik részt is. A küzdelem célja így a régi maradt, csak a fegyvernem változott. Agyuja, szuronya több volt az ellenfélinek, mint nekünk; hisz századokon át felhalmozta — részben a mi pénzünkön is; a börtönök is az ő rendelkezésére állottak; mi azoknak csak lakói voltunk, de birtokosai nem. Választottunk tehát oly fegyvereket, melyekkel a másik nem rendelkezhetett, azon erkölcsi fegyvereket, melyek ellenében sem börtönrel, sem ágyuval vagy szuronyal boldogulni nem lehet. A reakció megdöbbenve állott, saját tehetetlenség érzetében, ez új jelenséggel szemben; remélve vette észre, hogy, miként a monda beszéli Attila hunnjairól, hogy a katalauni csata után az cselek holttestemei még fenn a levegőben is folytatták a küzdelmet — ugy itt is a testek életét megsemmisíthették, de a szellemeket meg nem ölheték, hogy ezek láthatatlanul, hozzáférhetlenül sorakoznak a régi nemzeti zászló körül, hogy itt egy elleneinkre nézve megközelíthetetlen, az ő fegyvereik által le nem győzhető hatalmas hadsereg, lassan ugyan és csak lépésről lépésre, de szakadatlanul diadalmasan nyomul elő, hogy zajtalanul de feltartóztatlanul aknázza alá az önkényuralom sánczeit és hogy már csak idő, még pedig nem is nagyon távol idő kérdése azoknak győzelme a kik Magyarország alkotmányos jogait védik és miként a tapasztalás mutatta, el vannak tökéelve, addig le nem tenni a fegyvert, míg a jog győzelmét ki nem vityák — nem többet, de kevesebbet sem.

Tempus et meum jus vala jel-szavunk minden körülmények között. Ehhez ragaszkodtunk akkor, a midőn egy gögös osztrák tábornok azon történelmi nevezetességre vergődött szavakat mondá hogy: „rebellisekkel nem alkudozik”. Ezt ismételtük, a midőn később a hangulat oda át némileg enyhült és azzal kecsesgették magokat, hogy miután az ország anyagi ereje ki van merítve, holmi apró engedmények után is mohón fogunk kapkodni és hogy ezek által majd ki fogják bekíteni az országot. De mi akkor is azt mondtuk, hogy a magyar nemzet alkotmányos jogai megalkuvásnak tárgyát nem képezhetik: azokat erőszakosan el lehet rabolni és akkor várunk, míg visszaadják, vagy magunk visszavehetjük, de mindig csak a maga egészében, mert a megconkitott jog mindig egyenlő a jogtalansággal. Es midőn aztán a koczka fordult, midőn a sors néhez csapásokat mért a monarchiára, és ennek fennmaradhatása ugyszólván Magyarország kezébe volt adva, midőn azok, a kik bennünket annyira éven át kinoztak, erkölcsileg és anyagilag károsítottak, azt hitték, hogy most, felhasználva az alkalmat, az övékhez hasonló elbizakodással kicsapongó követelésekkel fogunk előállni, akkor a magyar nemzet férhas nyugodtsággal ismét csak azt mondá: a tempus, mely után sóvárogtam, megjött, de most is csak a meum jus az, a mit követelek.

Az országnak ezen imponáló ma-

gattartása végleg megtörte a jeget. Azon helyen is, ahol bennünket addig csak rágalmaztak volt, mintha a monarchia vesztré törnénk, ott most ugyszólván kézzel lenetett fogni ezen rágalom alaptalanságát, meglehetően győződni arról, hogy éppen Magyarország az, amely őszintén kívánja ezen monarchia fennállását, mint amely az ő érdekében is áll és hogy ő ezért mindent feláldozni kész — mindent, csak alkotmányos szabadságát nem! Es akkor félre lettek tolvá azok, akik addig egy nemes gondolkozásu fejedelem és egy nem kevésbé nemes gondolkozásu nemzet közé állottak volt, hogy a kettőnek egymáshoz való közeledését meggátolják és nemcsak hogy létrejött a trón és nemzet közti kibékülés, nemcsak helyre lett állítva az, a mit Széchenyi észbeli házasságnak nevezett, hanem bámulatosan rövid idő alatt egy valóságos szivbeli frigy alakult, mely egyre fokozódó meglepéssel és boldogsággal tölté el mind a két részt és mely lehetővé tette azt, hogy ma az egész ország benső részvéte mellett leplezhetjük le szabadságharcunk vértanúinak emléket, hogy magukról a dicsőültekről megemlékezhetünk mely fájdalommal, őszinte kegyelettel, de minden keserűség nélkül; mert hiszen ime, a miért ők küzdöttek és a miért életüket feláldozták, az ma valósulva áll előttünk és e hősök mindegyike, ha ma menyei hajlékából lepillantathatna e házára, az alkotmányosan szabad magyar nemzeti államra, akkor az üdvözülteknek örömmosolyával mondhatná: „Non omnis moriebar!”

Álljon tehát e szobor századokon át és azon város és azon ország, melyre alátekint, legyen mindig oly boldog és oly virágzó, miként ma. Az utókornak pedig három dolgot hirdessen majd ezen emlékszóbor. Először, hogy a magyar nemzet mindenkör és még a legnehezebb körülmények között is, elegendő bátorsággal és kitartással bír a maga alkotmányos szabadságának megvédésére és hogy mindenkor voltak, vannak és, valahányszor kelleni fog, mindenkor lesznek oly hű fiai, a kik e magaszatos célért a vértanu halálát is kiállani készek. Másodsor azt, hogy a nemzet soha nem engedí a porba hullani azon zászlót, melyet e hősök lobogtattak, hanem a haldoklók kezéből kiragadja és addig nem nyugszik, míg győzelemre nem vitte: a győzelem órájában pedig nem felejtkezik meg azokról, kiknek a halálba kellett menniök, hogy a nemzet feltámadása lehetővé váljék. Harmadsor azt, hogy midőn e szobor felállítottatott, ez ünnepélyben az egész nemzet minden pártkülömbőség nélkül vett részt és hogy nem volt senki, a ki ezen részvételt a dynastia iránti hűséggel és ragaszkodással összeférhetőnek nem tartotta volna, ismervén a magyar királynak lovagias jellemét és fenkölt gondolkodás-módját, tudván, hogy ő sem tagadja meg soha a tisztelet adóját azokról, a kik meggyőződéseket, bármilyen volt az, vérökkel megpecsételték. Ez a három dolog az, a mit e szobor az utókornak hirdetni fog, és a késő nemzedékek e szobor láttára áldani fogják azokat, a kik házjuk alkotmányos szabadságáért meghaltak és áldani fogják azon magyar királyt, a ki a nemzetet kezet fogva ezen alkotmányos szabadságot visszaállította, azt — akarjuk remélni élelthathatlan időre — újból megszállította s aki aggodalom nélkül nézheti a mai kegyeletű ünnepélyt annak tudatában, hogy ő irányában a magyar nemzet rajongó szeretete oly nagy, oly határtalan és tántoríthatlan, hogy arra a multnak bármily gyászos emléke többé árnyékot nem vethet.

Ti pedig, dicső marttyrok, aludjatok békével! Azon szobor, melyet nektek megkezdett munka zárköve gyanánt magaslik az ég felé. Beteljesedett rajtatok, a mit látnoki ihlettséggel előre mondott a nemzet lángeszü kő-

tője, a ki — miként az első pacsirta a közelgő tavaszt — „talpra magyar” dalával üdvözölte és harcra buzdította a magyar nemzetet a szabadság első reggelén, azon harcra, melynek ti is, ő is áldozatai lettetek, — beteljesedett rajtatok, hogy

Hol sirjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.

Falk Miksa.

A „kilencz” kivégeztetése.
(Egy szemtanu elbeszélése nyomán.)

A 13 vértanu utolsó perczei- és kivégeztetéséről Lakatos Ottó „Arad története” című munkájában Sujánszky György Eusztach elbeszélése nyomán részletes értesítéssel bírnak. Csak a napokban jutott azonban köz tudomásra, hogy a bitón kiszenvetett kilencz vértanu kivégeztetésénél a kirendelt katonaság és gyóntató papokon kívül polgári állásu egyének is voltak jelen. Ezek egyike Herold Alajos tekintélyes zsigmondházi polgár, a borzalmas esemény lefolyását részletesen elbeszélte lapunk tudósítójának, s míg adatai a Sujánszkyt mindenben megerősítik, egyszersmind érdekes momentumokkal egészítik ki azokat. Miután minden, a legcsekélyebb részlet is, mely ezen katasztrófára vonatkozik nemcsak kiváló érdeklél, de törtéria jelentőséggel is bír, szolgálatot vélnék tehetni olvasóinkkal, midőn a szemtanu elbeszélését megkapó közvetlenségében szöszszert közöljük:

Szép, derült reggel volt, s mi molnárók többen egybe gyűltünk Grünwald malmába, ki proviant listet frölt a vár számára, hogy lássuk, mint sikerül neki a list és tanuságot merítsünk saját megrendeléseinkre nézve. Egyszerre ugy 7 óra tájban nagy riadalom vonta magára figyelmünket, mely a folyó tulajdalaról (Arad felől) hangzott át hozzánk. Kiszaladtunk a malomból s láttuk, hogy oda népraj özönlött a Maros mentén kifelé a városból. Midőn mi emezen az oldalon eléjük szaladtunk, hogy lássuk a riadalom okát, egyszerre a száraz hid alatt csudálatos felvonulást vettünk észre. Egy csapat hulánus kilencz foglyot hozott papok kíséretében egy térhez, melyen kilencz bitófa állott. Minket e látvány nagyon meglepett és megdöbbenett, bár mindjárt tudtuk kiket visznek a vesztőhelyre, mégis sejtelmünk se volt róla, hogy ily gyászos véget fognak a tábornokok érni s hogy épen az nap. A száraz hid alatt keresztül futva szaladtunk a vesztőhely felé, s mire odaértünk, már két soros négyszögbe fogták azt a hulánusok, közbül a foglyok és papjaik. Minden bántódás nélkül mehetünk egész közel a külső sort képező katonákhoz. senkinek sem jutott eszébe visszautzni bennünket, ugy hogy néhány lépésnyi távolban állottunk a bitófától s mindent jót láthattunk és hallhattunk. Nem is volt rajtunk kívül czvil ember senki annál a jelenetnél, csak mi hatan molnárók; ezek közül is már négyen meghaltak, s csak én és unokatestvérem élünk a kivégzés szemtanui közül.

Elsőbbit is az ítéletet olvasták föl s azután egyiket a másik után kérte a hóhér a bitó alá s végezte ki. Első volt — gondolom — Pöltemberg, s ugy követte őt egymásutána többi. Bámulatos volt az a rendkívüli bátorság és méltóságteljes magatartás, melyet a halálra ítélték tanusítottak; valahányszor egy-egynek nyakára a hóhér a kötelei illesztette, bucsuzólag intett az a még életben levő társainak: „Lebts wohl Kameraden!” (Éljetek boldogul bajtársak!) mire a kocsin ülő Damjanich meg nem állhatta, hogy egyszer tréfásan vissza ne szólnon: „Ja, ja; wir leben ja noch um fünf Minuten länger” (Igen, igen; hiszen mi öt perczelc még tovább élünk).

A legdalmasabb alak Leiningen volt, az egyedüli, aki honvédtábornoki egyenruhába volt öltözve. Midőn erre került a sor, engedelmet kért, hogy még egyszer nyilatkozhassék, s a bitó alatt esküre emelt kézzel aljas rágalomnak jelentette ki azt a vádat, melyet ellene a hadi törvényssék előtt emeltek, hogy tudniillik ő Budavár bevételé alkalmával a osztrák tiszteket hajoknál czibáltatta volna.

Midőn Damjanichra került a sor, oda ment hozzá a hóhér és kezét vállára tevén így szólt hozzá: „Bitte Euer Excellenz” (kérem kegyelmes uram). Dam-

janich felállott és vöröszínóros fehér felöltőjét higombolva s vállairól lecsusztatva nehékesen fordult vissza a kocsi hátuljának, melyen saráglja nem lévén, kiült a végére, lábait a földre csüngesztve, mert a kocsi egy közönséges várbeli szemétkocsi volt, melyre egy deszkát keresztül fektetve hozták rajta a tört lábu tábornokot. Amint ott ült a kocsi hátulsó végében, így szólt a hóhérhoz: „Sie! Sie haben mir gester versprochen, mich nicht zu martern und meinen Bart nicht zu beleidigen” (Hallja! maga tegnap azt ígérte, hogy nem fog kinozni és szakállamat nem fogja megsérteni) mire a hóhér megnyugtatólag válaszolta: „Sein's beruhigt Excellenz! Sie werden nicht gemartert und Ihr Bart wird nicht beleidigt.” (Legyen nyugodt kegyelmes uram! nem lesz megkinozva és szakállam nem lesz megsérteve.) Ekkor a papjához fordult és nyakkendőjét leoldva ezen szavakkal adta át neki: „Sagen sie es meiner Frau, dass ich mir die Halsbinde heruntergenommen habe und nicht der Schinder” (mondja meg nőmnek, hogy én oldottam le magamról a nyakkendőt és nem a sintér); azután magyarul tette hozzá: „De el ne felejtse”. Ezután mákőin vonszolta magát a bitófa felé, mi borzalmas és megindító látvány volt annyira, hogy a kört formáló katonák nagy része sirt. Többet aztán nem szólt.

Utolsóinak maradt Vécsey, aki dacosan izgett-mogott s ez alatt is mig a többiek egymás közt és papjaikkal csendesen beszélgettek, ő senkivel szóba nem állott, hanem egyik bitófától a másikhoz menve egy lépés távólól szemlélte figyelmesen, mint végzik ki társait egymásután. Midőn már a bitófa alatt állott, egyszerre a Marosnak Arad felől partjáról bozasszó láma és kiabálás hallatszott átál, s ő a bitó alatt lábujhegyre állva nézett át, hogy mi történéhetett ottan? Nem történt pedig egyéb, mint-hogy a faépületek egyike, melyre a nézőség felkapaszzkodott, a nagy teher alatt öszereskedett.

Csodálatos volt és most sem tudom megfejteni az okát annak, hogy a kivégzettek valamennyienek a halála rögtön bekövetkezett és egyiknél sem észleltém semmi rángást vagy arcztorzulást; valamennyinek arczja nyugodt maradt, a mit annál bizonyonyosabban állithatok, mert a hóhér nem takarta le kendővel az arczukat, mikor kivégezte őket. Nagyon ügyes lehetett az a hóhér, mert egyszerűen egyik kezével a szájt fogta be, másikkal pedig feje tetejét szorította a foglyoknak a kivégzés pillanatában, s a két pribék karjaikkal emelték fel az áldozatokat a bitóhoz s azoknál fogva huzzák őket ismét le. Azt hittük akkor hogy a hóhér valami kábító szert tartott kezével a kivégzettek orra alá és szájához, mert másépek csakugyan nem tudtuk megmagyarázni magunknak azt a rendkívüli tünényt, hogy a halál valamennyinél rögtön bekövetkezett, s az arczok el nem rögultak, ami pedig akasztásoknál felettébb ritka eson. A hóhérnak különben nagy Napóleon csizmái voltak, mintha most is látnám.*

A kivégzés után a tiszt imára vezényelt s annak végzete után az áldozatokra mutatva így szólt a katonákhoz: „Das ist ihr Lohn, dass sie ihr Eid gebrochen haben, und gegen Seine Majestät gekämpft haben” (Ez a jutalmuk, amiért esküjüket megszegték, s ő Felsége ellen harcoltak).

Október 6. Aradon.

(Családi életkép 1849-ből.)

A mult események emlékeit ha leleplezzük mindig fájó érzést költ bensőnkben, akár kedves, akár gyászos az, mit az emlékezet elénk varázsol.

A kedves emlékekben mindig egy boldogabb kor eltűnt álom képét idézzük, mig e gyászos emlék fátyla ha fellebben egy kitörő sóhaj kíséri — s mindig mit éreznük?

Legszívesebben gondolunk gyermek korunk eseményeire, azok emlékei mely gyökeret vernek, s az elört legöregebb korban is

* A kivégzést a Mayer nevű brünni hóhér teljesítette, kit magát is annyira felkavartott szomorú mütéte, hogy aznap este egy aradi kávéházba vette magát s reggelig egy csésze fekete kávéval a másik után itta. Szerk.

A monográfia-bizottság ülésére, egy- szersmind a szoborleplezésre is városunkba érkeztek: Jancsó Benedek, Márky Sándor és Lóczy Lajos.

A vértanuszobor és a külföldi képes lapok. Zala György szobrász fel- kérte Lukácsy Lajos amatőr-fényké- pész, vennie le a szobort a francia és angol képeslapok számára, melyek Zalá- hoz fordultak a szobor képeért.

A fővárosi sajtó képviselői már tegnap óta mind Aradra érkeztek és a mai ünnepélyen valamennyi tekintélyesebb budapesti lap képviselvi lesz. Itt van- nak: Fridrich Tivadar dr. („Pester Lloyd“), Szöcs Pál („Nemzet“), Tóth Béla, Barna Izidor, („Budapesti Hírlap“), Sebők Zsigmond („Pesti Hírlap“), Pár- tányi József („Egyetértés“), Kovács Dénes dr. („Budapest“), Farkas Imre („Nemes Pester Journal“), végül Ba- ráth Armin a „Temesvári Zeitung“ szerkesztője stb.

Ismerkedési estélyek. A miskolci dalárda és az aradi a Nagy Lajos sör- csarnokában ismerkedési estélyt rendezett tegnap. — Az egyetemi polgárok Witt- mann sörcsarnokában ismerkedtek. — Az öreg honvédek és a hírlapírók Pohl Károly vendéglőjében tartották összejö- vetelt.

Meglepetés Munkácsyknak. M un- kácsy Mihályknak tudvalevőleg a város- házán rendeztek be szép lakást. Van Munkácsyknak egy szép festménye, mely őt ma- gát ábrázolja festés közben s ez alatt neje a vállára dölve nézi a munkát. Lukácsy La- jos amatőr-fényképész ezt a képet levette úvegplára, mely szépen visszaadta a képet. Az úvegöt ránába tették és oda helyezték Munkácsy asztalára, aki bizonyára kellemesen lesz meglepetve ez által.

Elmaradt. Gyúrky Ábrahám gróf sürgönyt intézett a rendező-bizottsághoz, mely- ben tudatja, hogy nagy fokú meghűlése miatt nem vehet részt a szoborleplezési ünne- pélyen.

A vörheny vehemens erővel lépett fel városunkban, úgy, hogy ha ez így tart, egyes iskolák bezárása válik szükségessé: van egy orvos ismerősünk, akinek ma- gának 34 betege van. A főorvosi hivatal megtett minden szükséges óvintézkedést.

Énekpróba. Az aradi három da- lárda, mely a szoborleplezés alkalmára egyesült, a miskolci dalárával egyet- ben tegnap délelőtt 11 órakor ünnepi próbát tartott. Összesen 133-an énekeltek. A próba nagyszerűen telt ki és bizton néz- hetünk a mai énekés elé.

A legérdekesebb koszorúk egyike a „Budapest“ politikai napilap koszorúja, melynek virágait az ország minden részé- ből lelkes honleányok, a lap olvasói adták össze. A koszoruba 18 körtefaág is bele van fonva. Ezeket egy vidéki úrnő azzal a megbizással küldte, hogy ültessék el valamennyit a szobor köré. A koszorú óriási: Széleghossza 2 méter s tegnap egy Andrassy-téri üzletben volt közszemlére téve.

Egy kis csalódás. A fogadó bizott- ság egyik előkelő tagjával történta perronon. A sok ezcentrikus öltözöt, mindenféle egyen- ruba, mely az ünnepély alkalmából feltűnik, zavarba ejtette a bizottsági tagot. Két, szép egyenrubás alak száll ki egy másodosztályú kocsi- ból. A bizottsági tag komparál s az érkezőkkel kezét is fog.

Szolgálatok lakással uraságtoknak? — Készünk, mi az uraságunk- ka! egy helyre szállunk. X. főispán huszárjai voltak.

Bevont katonák. A várparancsnok által kiadott napirparancs így szól, hogy a közkatonák tartoznak október 5-én este 6, a tiszték este 7 órakor bevonulni a várba és nem estutáni magukat, nehogy zavart idézzenek elő megjelenésükkel. A 33. gyalogezred 3. zászlóaljának október 6-án kellett volna haza vonulniuk Bosz- niából, nehogy azonban megzavarják az ünnepélyt, egy nap pihenőt tart a zászlóalj Szegeden és október 7-én déli fél 1 órakor fog bevonulni az aradi várba.

Evesztett, találatot. A vendégek érkezése alkalmával a pályaudvaron Simay István talált egy karperecot. Nála vehetik át. — Találtak egy kis kékítást, melyet tulajdonosa a rendőrség- nek adott át. — Jandányi szatmári apátunk elvesztett a podgyása — a becsületét találó vigye a rend- őrségre.

A jogászvilágból. Ah, milyen rosszul érzem magam sóhajt — föl a jogász, kosztos asszonya előtt.

Hivjak orvost? — kéri részvétellel az asszony.

Hm! Gondolja, hogy azt meg lehet pumpolni?!

Kossuth hangja. Két vállalkozónak sikerült rávenni Kossuthot, hogy belebeszéljen fonográfba. Kossuth aztán azt kérde, hogy miről beszéljen. Az aradi ünnepélyről — mondák azok — és csakugyan másnap 20-án belemondta a fonográfba az ékesszólás egyik remekét, a szoborleplezési ünnepély dithy- rambját. Ezt a szoborleplezési ünnepélyre szánt megragadó beszédet reprodukálta teg- napelőtti fonografaz Andrassy-ut 1. szám alatt. Hérom henger adja vissza a beszédet. Tisz- tán kivethető a hangnak ércös csengése, a beszé- lő meggyőzősége, sőt csaknem hallani véljük a zokogást is, mely a beszédet ítélt megzakította. Kossuth azon kezd, hogy a halhatatlan szellemek hozzá a hontalanhoz is elhozták a szöveget, mely az emlé- kőfalakjának, Hungáriának ajkairól felhangzik: Ha- zádnak rendületlenül légy hiva, ó magyar! „Tiszteld, a kit tisztelet illet, de hű csak hazádhoz légy!“ Majd az elismerés meleg hangján emlékezik meg a kegyeletről, mely „a honzsabadság martírjai“-nak szobrot emelt, de ne feledd ó magy ar, — teszi hozzá — hogy a kegyelet érzelmeinek vi- rága meddő szövirág maradna, ha hűség nem fejlődne belőle az iránt, a miért ők életüket áldozták.“ Majd megragadó imát ad a Hungária ajkaira, an- nak teljesültéért fohászkodik „a magyarok istené“-hez és „ugy legyen, amen!“ szavak- kal végzi.

Két szép csatakép látható az 1848-49-iki szabadságharcból Steig er- vald Alajos butorgyáros főtér 15. sz. a. díszes kirakatában; egyik az isaszegi üt- közetet ábrázolja, a másik a piskii hidi nevezetesharcot Damjanich, Klapka, Aulich, Bem apó, Petőfi és Br. Kemény arcképeivel. Ezen két kép, mely első, mely a szabadságharcból ábrá- zol jeleneteket, hírneves tájfestőnk Ligeti Antal (a nemzeti muzeum őre) tervrajzai s köztársaktól szerzett adatok alapján, az elsőrangú csatafestők egyike által készít- tettek, művészi kivitelű és most jelent meg. A képek nagysága 87,58 cm.

Elgázolt gyermek. Dobrova Mitru homokszállító kocsija az Illés-utca 133. számú ház előtt elgázolt egy 3 éves, Mi- linkovics Jóna nevű gyermeket. A fiu fején és lábain kapott súlyos sérüléseket. Az első orvosi segélyt Öttv ős Dániel ke- rületi orvos nyújtotta. A kocsi felelős- ségre vonják.

A gőzgépközlekedést és kazánfűtőket vizsgáló bizottság Temesvárott a legköze- lőbbi vizsgálatokat szombaton okt. 11-én a jözsefvárosi vasutállomás vonatmozgósítási irodájában fogja megtartani. E vizsgá-

tokra szóval vagy írásban lehet jelent- kezni a temesmegyei kir. államépítészeti hivatalnál Temesvárott (dikasztérius-épü- let, III. emelet). A jelentkezőknek a ma- gyar nyelvben anyvi jártasságot kell ki- mutatniok, hogy képesek a kazánfűtők rendeleit elolvasni és teljesen megér- teni. A vizsgálatnál a következő okmá- nyokat kell felmutatni: 1. hatóságilag hitelesített szolgálati bizonyítványokat, melyekből kitűnik, hogy a jelentkező fűtött gőzgépnél, illetőleg gőzkazánál legalább 6 hónapig működött mint segéd azon szakmában, melyből vizsgálatot tenni ki- ván; 2. a közügyi előjárásigától kiállított erkölcsi bizonyítványt; 3. gépkezelőknek ezenkívül még tanuló-levelet vagy munká- könyvet.

A füst nélküli lőpor és az uniformis. A füst nélküli lőpor átalakítja az unifor- mist is, mert kivonván a katonát a lőpor füstjéből, jó céltáblául teszi ki az ellen- ség golyójának. A mi időnkben még nincs olyan találmány, vagy olyan szin, mely az embert láthatatlanná teszi és így az egyenruhátul csak arra kell gon- dolni, hogy az fényes, vagy feltűnő ne legyen. Így a francia hadügyér a leg- utóbb hadgyakorlatok alkalmából azt az észleletet tette, hogy mellőzni kell a fran- ciza katoná hagyományos veres nadrá- gját. A dragonosok csakóinak ércözét va- lamit fekete, vagy barna, napálló bron- zal kell ellátni. A tisztikardok is meg- elegendők lennének, hogy ne tűndökljen- nek a napon. A csakók ércözét ellátás- ról és a fényes ércz gombokról le kell mondani. Szóval itt fő a szinkérdés és az ércöz eltávolítása, vagy kevésbé feltűnő ércz használata.

Nincs ennél jobb országoz se. Sidzina (Galicia, u. p. Jordanór). Feleségem majd egész őt évig szenvedett gyomorbetegségben. étvágya s teljesen elveszett, pedig ugyancsak szedte szedeti a Morison és Pescher-féle labda- csokat — végre is Brandt Rich ar d gyógyszerész svajci labdacskáinak használata után nyerte vissza egész esztét s elvesztett étvágyát. Gogadjá ezért legzisebb közzönetem! Wiats Lajos, népközlői főtiszt. Aláírásom valódiságául szolgáljon e hiva- los iskolai pecsét. (P. H.) Brandt Rich ar d gyógyszerész svajci labdacskáit a gyógyszerárka- ban egy dobozzal 70 kr-rt kaphatók, figyelni kell a rajta levő fehér keresztet vörös mezőben s Brandt Rich ar d névalírására.

X — Az „Entreprise des pompes funébrés“ első temetés-rendező intézet Aradon, tudatja Ham- mersburg Weber György lovagnak 1890. évi október hó 5-én. életének 29-ik évében bekövetkezett hal- lálát. Hült tetemei október hó 6-án, délután 4 órakor fognak Borosjenőn örök nyugalomra helyeztetni.

Színház. — „II. Rákóczy Ferenc“ Szligleti e határos drámája került tegnap este ünnepi előadásul színr. A darabot zu- folt ház előtt adták, s ezt megelőzőleg Sza kács Andor nagy hatással sza- valta el Sánt ha Károly hangulatos költeményét „Az aradi tizenhárom vért- anu emlékeztetére“ cím alatt. Ezt egy alkalmi tabló előzte meg, melyben nagy hűséggel voltak személyesítve a vértanuk. E tabló nagy hatást provokált és méltán dicserő a személyesített alakok maskjai Eötvös színházi fodrász ügyességét.

Maga a darab rendkívül hatást tett, s a hazafias szellemű deklamá- ciók túlzott túntetészerű tapost provokált. Igen kiténtek: Somló S. (Rákóczi), Szakács (Bercsenyi), és Folinusz né (Zrínyi Ilona), Arányi Bellával (Amália) együtt. Sok derűtsé- get keltett Nyilassy (Bálint) és Szep- essi (Kintli ur) is. Az általános hatást emelték: Péchi (Lehmann) Bács (hes- seni fejedelem), Rózsa (Kolónics), Pa- lotay (Solary), és Kövessi (notarius). Doroghy Laura (Olivér) külső megje- lenésével hódított.

Az előadás közepén egy földszinti páholyban megjelent Munkácsy Mihály és neje. Megjelentükre a közönség felkelt ültéből és percekig éljenzett és tapsolta nagy művészek és jelennek, mit Munkácsyék látható megindulással fogadtak.

A mal október 6-iki diszelőadás kezdete pontban 7 órakor lesz. — A „Névtelen hősök“ dalos játékából a főpróba meg volt tartva, s az első elő- adás kedden akadály nélkül megtörtén- hetik.

Az ünnep előestéje a színházban páratlan látványt idézett elő. Már a teg- nap délutáni előadás is általános érdeklő- dés tárgya volt, és olyan szufolt ház nézte végig a „Zsidó honvéd“-et, minőt ez a darab aligha látott. A ki- tűnő hangulában lévő közönség, igen sokat tapsolt, és nagyon tetszetek: Ró- zsa (Lipót), Arányi Bella (Eszter), Bács né (Anna), Péchy (Dávid), Ha- vas Aranka (Laura). Óriási derűtséget keltett minduntalan Nyilassy (Iozik), és sokat tapsolták a szép Doroghy Laura népdalait, ki Marcsát játszotta és igen festői jelenség volt.

Müsor. Hétfőn Diszelőadás „Az aradi vértanuk“ a Petőfi társa- ság által pályakoszoruzott költemény, írta: Palágyi Lajos, előadja Somló Sándor alkalmi néma képletek változatos előtűn- tetésével. Ezt követi „Bibor és Gyász“ történeti dráma 5 felv. Hegedüs Lajostól. — Kedden rendes árakkal általános bérl- etszűnetben itt először a „Névtelen hősök“ eredeti dalosjáték 3 felv. szöve- gét írta Tóth Ede, zenéjét szerzette Erkel Ferencz.

IRODALOM és MŰVÉSZET.

„Az én újságom“ 41. száma igen érdekes tartalommal jelent meg a valódi öröme a gyermekeknek, kik a gyerme- kek számára olyan kitűnően szerkesztett újságot oly váru várják. „Az én újsá- gom“ előfizetési ára egész évre 4 frt, fél- évre 2 frt, negyedévre 1 frt. Előfizetni lehet Singer és Wolfnernél Budapesten.

Születésnap! Gavotte zongorára írva Hösly Jakab által, Bing Betty k. a.-nak ajánlva, Krispin József úrnál kap- ható 60 kr.

Vegyes közlemények.

A m. kir. államvasutak igazgatósá- gától vett értesítés szerint Pancsován „a m. kir. államvasutak szállítási ügynöksé- ge“ cím alatt egy-működését f. évi okto- ber hó 6-án megkezdő ügynökség állítattott fel, melynek vezetésével Hoffmann S. és W. czég lett megbízva. Ezen ügynökség közve- titi a zimonyi átrakadás mellett szállítan- dó mindkét irányú teherárú forgalomra nézve a teljes árú fel és kiadási szolgál- tot s a feladott árukról a m. kir. állam- vasutak megbízásából és nyomtatványain elismervényekkel szolgált ki, melyek a mennyiben az kívántaték a Zimonyban kiállítandó rendes vevényekkel kicsérle- hők. Az alkalmazásba jövő díjszabásokra nézve a nevezett ügynökség ad közelebbi felvilágosítást, általános tájékozásl szolgáljon azonban, hogy Zimonytól és Zim- onyig a vasuti vonalokat illetőleg minden- kor érvényes vasuti, a m. kir. államvasu- tak hajóval közvetítendő zimony-pancso- vai vízi szállítást illetőleg pedig a hajó- zási díjszabások mérvadóik. Budapest 1890. október hó 2-án. Az igazgatóság.

Aradvárosi színház. Hétfő, 1890 október 6-án: Ünnepélyes diszelőadás. Az aradi vértanuk. A Petőfi társaság által pályakoszoruzott költemény, írta Palágyi Lajos, előadja: Somló Sándor. Alkalmi képletek változatos előtűntetése.

Ezt követi: BIBOR és GYÁSZ. Eredeti történeti dráma 5 felvonásban. Az akadémia pályázaton 50 arany pályadíjat nyert, írta Hegedüs Lajos.

SZEMÉLYEK: II-ik István, magyar király... Szakács Pál, atyja... Bács Ottmár, főispán... Péchy Béla, herceg (vak) 18 éves ifju... Somló Idill, István krassói vezér leánya... Angyal Ilus... Bakacsné, ennek rokona... Folinuszné Mártha asszony, Idilll dajkája... Gondáné Szendrői, öreg várnagy Ivánkó... Szepesi várában... Káplon István királyi főlovász... Daya mester... Kádor, kun vezér... Rózsa Komoródi (zászlóos... Palotai Báthori (zászlóos... Szekeres Póterd, zászló... Kozma 1-85... Takács 2-ik... Kerekes 3-ik... Szabó Károly 4-ik... Koresék 1-85... Takács Jolán 2-ik... Konrad Irán 3-ik... Erdélyi 3-ik... Kőmendi 3-ik... Kassay Hírnök... Magyar urak, fegyveresek, nép. Történi: részint Iván várakban, részint Szekesfehérváron.

4-ik felvonásban: „Vak Béla király koronázása“, nagy némaképlet, bengáli fényvilágítással. Kezdeté 7 és fél órakor.

Felölös szerkesztő: Vázarhelyi Béla.

Nyílttér.*

aradi polgári takarékpénztár

(a t. Minorita atyák palotájában földszint) elfogad takarékpénztári betéteket 5% kamatozás mellett, két forintot havi betéteket, leszámítol váltókat, váltó- teltet engedélyvel jelzalogi biztosítékkal, értékpapirokra kölcsönöket nyujt s elvállalja mindennemű értékpapir vételét és eladását.

Saját záloglevelekben nyujt amor- tizációs kölcsönöket 15 évre 10%-ra, 38 évre 7%-ra lőke- és kamat-törlesztést egytűtve, a telekkönyvi kivonat és kataszteri birtokiv beküldése alapján.

690. 5- Az igazgatóság.

5 kilós kosárka mensesi rózsaszőllő 2 forintért postai utánvét mellett kapható DRATSAY LAJOSNÁL ARADON. 10-10. *Az e rovat alatt közlötöktől nem vállal felelősséget a szerk.

VASUTI VONATOK MENETRENDJE. Aradról-Budapestre. Aradról-Temesvárra és vissza. Aradról-Gurahonczra és vissza. Budapestről-Arada. Aradról-Gyulafehérvárra és vissza. Mezőhegyesről-Kétegyházára és vissza. U-Szt.-Annáról-Kétegyházára és vissza. Borosonőről-Csermőre és vissza.

Kárpitos kellékek.

Egyedül e szakmában az egész környékben: **Teljes ágyberendezések:**
 1. sz. 2. sz. 3. sz. 4. sz. 5. sz.
 75. 50. 40. 30. 17.50.

máshol csak utánozva.

520-10*

PAPLAN,
 selyem, atlasz, kasmir, ruge, karton.

MADRATZ,
 lószőr, teveszőr, tehénszőr, afrik, tengerifü.

SZONYEGEK,
 welwet, tapesztri, manilla, utte.

Függönyök és garniturok,
 plüs, gubelin, ripsz, jutte.

POKRÓCZOK,
 angol-flanell, erdélyi, csei, steieri.

Ablak roletták gyári raktára.

Mennyasszonyi kelengyék kiállítása és szállodák berendezése elvállaltatik.

Ürményi Tóbiás Arad,

főter 25. sz., Neuman-féle ház.

Lópokrócok.

Ponyva és vitorla-vásznak.

Gabona zsákok.

Holtzer Mihály

utóda

FÉRFI-RUHA RAKTÁRA

ARADON, Andrásy-tér 9. sz. (Casino-épület), valamint Vörösmarty-utca és Petőfi-utca sarkán (a volt királykávéház helyiség.)

Rendkívüli alkalom férfi- és gyermek-ruhák **olcsó beszerzésére.**

Egy csódtömégének olcsó áron megszerzése folytán mindennemű **férfi- és gyermekruhák, öltönyök, kabátok, nadrágok, köpenyek, éjjeli köntösök, esőköpenyek, szűrők** stb. stb.

Az őszi- és téli időnyre

tulhalmozott raktár miatt

különös olcsó árban kaphatók.

Ajánlja a dus választékú raktárát a legfinomabb **brünni, francia, angol és hazai szövetekben** és miután egy elsőrendű kitudó szabász-szal rendelkezem és e szerint a n. é. közönség minden igényeinek a legpontosabban megfelelek.

Vidéki megrendelés esetén csak a mellbőség megjelölése szükséges.

Maradtam tisztelettel

669-17*

HOLTZER MIHÁLY utóda.

Figyelmeztetés!

E század világhírű csodája az eredeti **EDISON**

PHONOGRAPH

mely beszél, énekel, sir, nevet és játszik mindennemű zene- és koncert-darabokat és amely eddig a legtökéletesebb valamennyi látottak között,

látható és hallható nappal

a kiállítási területen

a külön e célra épült Phonograph pavillonban, este a színházzal szemben, Vörösmarty-utca 1. sz. a. (a volt királykávéház mellett.)
 Belépti díj a kiállításnál nappal 30 kr., este 50 kr.

Hazai találmány!

Az első erdélyi szabadalmazott vegyészeti-gyár **Kolozsvárott LÖVY LIPÓT.**

Gyümölcs- és virágtermelők figyelmébe!

„LÖVITUSZ FAVIASZ”

(cs. és kir. szabadalommal ellátott hazai találmány.)

Az első erdélyi szabad. chemiai gyár tulajdonosa által feltalált és saját gyártmányú **faviasz** kitűnő sikerrel és biztos hatással alkalmazható

gyümölcs- és diszfák, rózsafák nemesítése, beteg fák gyógyítására.

Ezen egészen új találmányu és új összetételű faviasz megbecsülhetlen előnye az eddig használt ilyenü viasz felett az, hogy a napon és melegben nem olvad, a hidegnek ellent áll, az időváltozás nem bír rá semmi befolyással; az eső nem árt neki, a rovarok el nem pusztítják.

A legkeresettebb francia és más hason gyártmánynál hasonlítlanul **biztosabb hatásu és 50 százalékkal olcsóbban megszerezhető.**

ÁRA: 600 gramm súlyu bádogdoboznak 1 frt 30 kr., 300 gramm súlyu bádogdoboznak 85 kr., 170 gramm súlyu bádogdoboznak 45 krajczár. — Megrendelhető és kapható az

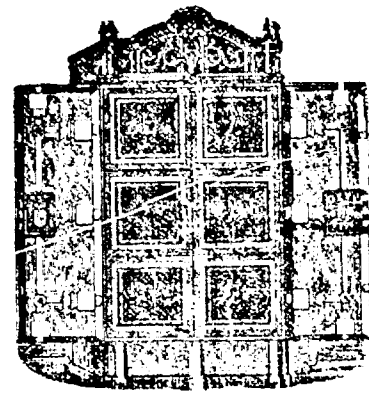
Első erdélyi szabad. chemiai gyárban KOLOSZVÁRTT, Belkirály-utca 6. szám. 588-11-*

Megrendelések azonnal teljesítetnek.

Nélkülözhetlen a gazdák és kertészeknek.

Nyomatott az „Aradi nyomdatársaság” nyomdájában.

Singer A „NÁDOR”-SZÁLLODA MELLETT. Singer

Amerikai varrógépek,

vasbútor

és 698 8 10

pénzszekrények

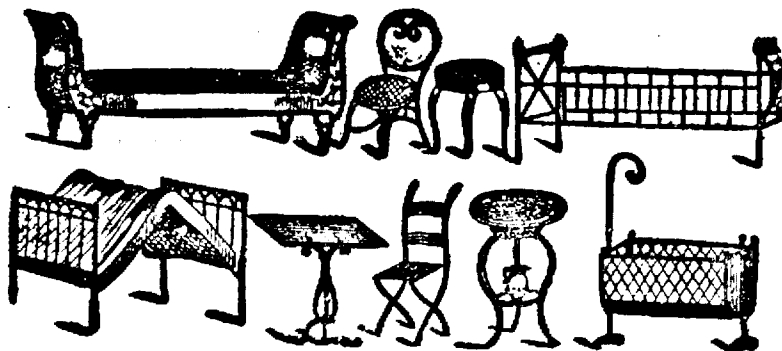
gyári raktára

a cs. kir. osztrák s a m. kir. miniszteriumok és államvasutak szállítói tűz és betörés ellen **biztos kis kézi és nagy pénzszekrények gyári raktára** Kötégek számára kivételesen 25% engedmény.

SINGER L. S.

aradi kereskedő 1856. óta.

Valódi amerikai **HOWE,** nevezetesen

WHEELER & WILSON, SINGER és kézi

varrógépek,

családok, szabók és cipészek részére.

Mindennemű varrógépek javítása is eszközöltetik.

Varrógépekhez szükséges kellékek.

Singer

Azonkívül ajánlom vasbútor gyári raktáromat nagy választékban.

Singer

Hirdetés.

A nagyméltóságú földmívelésügyi m. kir. minister 53550. 54435. 54791 és 54818 | 1890. számok alatt kiadott rendeletei nyomán közhírré tétetik, hogy a **szász kir. kormány** hatóság megengedte, miszerint a kőbányai sertés vesztéglőben 10 napon át felügyelet alatt szabályszerű származásu és egészségi bizonyítvánnyal ellátott élő sertések Magyarországból a bodenbach-tetscheini és zitai határszéli belépő állomásokon át, az illetékes hatósági állatorvos által történt megvizsgálattatás után a lipcsei vágóhídra bevitessenek.

A bajor kir. belügyminiszterium a sertéseknek élő állapotban Ausztria-Magyarországból a bayreuthi, fürthi és a reuchenhalli vágóhídra való szállítását az illetékes ellenőrző állatorvos által történt megvizsgálattatás után megengedte. Az oppelni kir. kormányelnök szintén megengedte, hogy Ausztria-Magyarországból származó sertések Bielitz-Bialáról és Kőbányáról a berlini közvágóhídra a szabályszerű felülvizsgálat után bevitethessenek. A morvaországi cs. és kir. helytartóság a haszonállatoknak (ökör, bika, tehén, tinó, juh és kecske) Magyarországból Morvaországba való bevitelét eltiltotta. A levágásra szánt állatok ellenben ökör, bika, tehén és juh. szabályszerűen kiállított marha-levelekkel a brünni és ólmützi vágómarha vásárra vasuton bevihetők.

E szerint tehát a Magyarországból Morvaországba bevitt vágómarhának — más mit levágás czéljaira való eladása, ugyszintén tiltva van ilyen állatoknak más helyre avagy legelőre hajtása.

Aradon, 1890. szeptember 27-én.

A városi tanács.

9001 jtv. szám | 1890.

686 1-1

Árverési hirdetmény.

Alulírt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy az aradi kir. járásbíróság 9601 számú végzése által Weigl Adolf és társa végrehajtók javára Eisert P. 239 frt 52 kr. tőke erejéig elrendelt biztosítási végrehajtás alkalmával bíróság lefoglalt és 351 frt 83 kr-ra becsült bolti áruk és szobabútorokból álló ingóságok nyilvános árverés útján eladtnak.

Mely árverésnek a helyszínén vagyis Eleken leendő eszközölésére **1890-ik évi október hó 7-dik napjának d. u. 2 órája** határidőül kitűztetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg: hogy az érintett ingóságok ezen árverésben, az 1881. évi LX. t. cz. 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is eladatni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t. cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő.

Kelt Aradon 1890. évi szeptember hó 25-ik napján.

Brück Ede, kir. bírósági végrehajtó.